

SMEULENDE
VUREN,
BLOEDEND
HOUT

Max Niematz

Uitgeverij IJzer
Utrecht

Aan de overkant komen de bossen al tevoorschijn uit de koude ochtendgloor. Het dringt nauwelijks tot me door, elke dag zijn die bossen er. Saai, en toch ook niet, want elke dag verandert er wel wat, elke dag is het een andere saaiheid. Als ik een hekel aan bossen had, zou ik allang stapelgek zijn. Ik woon immers in de bossen, adem de lucht van bossen, ik ben er geboren. Het is waar – als ik hier zo sta met mijn voorhoofd tegen de koude ruit gedrukt, heb ik vaak de sensatie van een *déjà-vu*. Maar het zijn wel *déjà-vu*'s waar ik aan gehecht ben en die ik zou missen, als ik ooit zou moeten verhuizen. Ergens anders wonen? Het idee vervult me met afschuw, het zou een ramp zijn. Nooit meer de bronstige geur van bosgrond in het voorjaar, geen kreunende dennen in de wind – ik zou doodgaan. Zelfs de motorzagen zou ik missen, dat krankjorumme gejang van ze dat me toch altijd weer diep beangstigt, beelden oproept van een alles ontwrichtende vernielzucht. Het overkomt me vaak genoeg tijdens de campagne: zo'n onding hoeft maar aan te slaan en ik ren ergens heen waar ik het gegil niet zal horen – zinloos, want zo'n plek is in de wijde omtrek niet te vinden.

En als de herrie plotseling wegvalt en er 'Opgepast!' wordt geroepen... Dat is nog erger. Dan dek ik mijn oren af om zo weinig mogelijk te hoeven horen van de stortvloed aan geluiden die geniepig uit die korte stilte naar voren treedt, van brekende takken en twijgen, moordend openbarsten van boomhuid, het knappen van de laatste vezels met het venijn van een mitrailleur – seconden die decennia van plantaardig geluk tenietdoen. De hele dag

zullen die zagen nog janken en tekeergaan, en wanneer ze tegen de avond eindelijk tot bedaren komen, is het stil, afgrondelijk stil.

Mijn moeder roept aan de trap. Of ik kom eten. Dus laat ik het voorlopig hierbij. Niemand kan nu in elk geval beweren dat ik niet bij het begin ben begonnen.

Mijn vader zat al aan tafel toen ik beneden kwam. Moeder vulde juist zijn bord uit de pan met erwtensoep op het fornuis. Ze maakt vaak erwtensoep, een emmer vol bij winterdag, die ze afgedekt met een schone theedoek bewaart in het putje onder de mat van de voordeur waar de hoofdkraan van de waterleiding zit en waar ze tevens, in handdoeken gewikkeld, haar konijnenbout en wittebrood stouwt.

Ook ik kreeg een bord soep voorgezet. Veel trek had ik niet. Ik bracht net de eerste schep naar mijn mond, zat erop te blazen, toen van buiten zacht geknerp tot ons doordrong. Ik leg de lepel terug in mijn bord, loop naar het raam... Niemand te zien. Wel zie ik fietssporen in de sneeuw, sporen die er daarstraks, gezien vanuit mijn werkvertrek, niet waren, daar durf ik een eed op te doen.

‘Stokkum! Het zal ook weer eens niét. Je hebt je gat niet gelicht of hij is er weer vandoor.’

Mijn vader liet er zijn soep niet voor koud worden, maar moest toegeven: ‘Hij fietst wat af, die ouwe Stokkum.’

‘Die eigenlijk Van Stokkelen heet,’ vulde ik aan – altijd weer die toevoeging, traditioneel. Ooit heeft mijn broer Jefferson dat ‘Stokkum’ bedacht, naar iedereen meende omdat het gemakkelijker in de mond ligt dan ‘Van Stokkelen’. Maar nee, hij vond dat ‘Stokkum’ zo aangenaam op ‘Stockham’ leek en je zo van een Hollander toch weer een beetje een Engelsman maakte. Phill, mijn oudste

broer, heeft nooit kunnen wennen aan die naamsverbastering, heeft er niet aan willen wennen. Van hem komt die steevaste aanvulling.

Toen hoorden we dat geknerp weer, en ja hoor, daar kwam hij aan, de ouwe kneut, handen diep in zijn handbeschermers, van die anachronistische wanten die met riempjes aan het fietsstuur zitten en die hij zelf van konijnenleer heeft gemaakt en gevoerd met konijnenbont. Het schuren van de panden van zijn leren jas langs zijn kuiten hinderde hem zichtbaar, maar voor de rest? De slingerlijn die hij beschreef? Feilloos, mijnheer! En dan, zoals hij in het zadel zat... Als een ruiter te paard, kin omhoog, rechte rug, hooguit in de schouders enig verlies van postuur. Ik word er altijd weer jaloers op. Want mijn ruggengraat...? Boeh! Die kan de vergelijking met een boemerang inmiddels glansrijk doorstaan, en dat voor iemand die net dertig is.

Even later hoorden we Stokkum in de bijkeuken de sneeuw van zijn laarzen stampen. Du moment dat hij binnenkwam, plantte mijn vader hem een vinger op de borst. 'Jij komt voor snert. Wedden?'

'Jaja, neenee,' hakkelde Stokkum, altijd weer op die peinzende, half-bevestigende, half-ontkennende toon, alsof erwtensoept iets was van heel, heel lang geleden dat hij zich echter nog goed kan herinneren, terwijl hij gisteren nog langs is geweest om een kommetje mee te pikken.

Hij is kort van stof, Stokkum, echt met hem praten is er niet bij. Wat je ook zegt en zeker meent te weten – zelden krijg je meer terug dan 'jaja, neenee'. En wat je ook betwijfelt of ten stelligste ontkent – altijd weer is het 'neenee, jaja'. Zelfs moeder, zelf beslist geen drukke praatster, slikte een lachje weg bij die geestelijke traagheid. In vaders commentaar lag eerder iets van geïrriteerdheid. 'Sor-

ry dat ik het zeg, maar veel praten doe je niet, Stokkum. Je bent er toch niet eentje van een uitstervend ras, wel?' Ja, want daar hebben die twee het altijd over: over bepaalde vogel- en knaagdiersoorten die je vroeger volop zag en nu niet meer en dat dat een groot probleem is. En dat, terwijl Stokkum – behalve qua naamvoering dus – juist helemaal niet problematisch is, eerder het tegendeel: pijnlijk evenwichtig. Niemand heeft hem ooit horen vloeken. Al jaren weduwnaar, maar altijd even goedgehumid, die oude knar. Hooguit nu en dan wat stiller, wat ieder wel eens overkomt die in het ijle regioon der tachtig-plussers vertoeft. Of tachtig-plus... Dat maakt hij er zelf van. In werkelijkheid is hij pas achtenzeventig. Telkens moet je hem weer betrappen op dat leugentje. Nou ja, kan het ook eigenlijk anders, als je een even grote ijdelruit bent als hij en niets meer hebt om trots op te zijn? Dan moet je maar met je leeftijd indruk proberen te maken en er een jaartje of wat bij smokkelen. Wel geruststellend eigenlijk.

Moeder zat er maar weer zo'n beetje bij. Veel zei ze niet. Die stille, toch zo sterke aanwezigheid van haar. Dat waas dat rond haar hangt en enkel ruimte laat voor vermoedens – het is nooit anders geweest. Altijd ligt er in het fijne weefsel van haar rimpels iets van een glimlach, geheimzinniger dan die van de Mona Lisa. Van haar heb ik mijn breekbare gezondheid, maar zij klaagt niet en is gelukkiger. Veel scholing heeft ze niet, moeder Seefaert – een des te ontvankelijker oog voor mensen. Ieder van het werkvolk kent ze bij naam en toenaam, of het nu om vast volk gaat of om dagloners. Van ieder kent ze de situatie thuis en steevast houdt ze bij het koken rekening met onvoorziene gasten – wat over is, kan altijd naar de kippen. En dan dat merkwaardige overwicht op vader... Altijd lijkt ze het met hem eens te zijn; haar eigen mening houdt ze

voor zich. Maar wanneer er 's zondags iemand op visite komt en vader vindt dat meer dan voldoende reden voor een jenevertje, dan kijkt hij wel eerst háár aan, terwijl ze zelf niet eens alcoholica neemt. Wel rookt ze, en niet zuinig ook. Phill waarschuwt haar altijd. Zelf rookt die als een ketter, maar háár waarschuwt hij, als ze weer eens niet bijkomt van het hoesten. 'Dat krijg je er nou van, mamá. van al dat paffen. Ga eens bij dokter Welmoedt langs.'

'Jij met je Welmoedt. Wil je me dood hebben?'

Nee, veel praten doet ze niet, mijn moeder. Toen Stokkum zijn bord leeg had en zowaar waardering liet horen: 'Goeie soep, vrouw Seefaert, neenee, jaja... Nog lekkerder dan gisteren...' – 'Zou het?' zei ze toen zuinigjes.

'Beslist, mamá,' verzekerde ik haar, 'want elke dag zegt-ie dat. Elke dag wordt de soep beter. Maar het zal nooit de snert worden die ik ooit in Engeland heb gegeten, op straat in de swinging city of London – wanneer was het? Ooit met kerstmis, jaren terug. Díé was me toch lekker!'

'O? En hoe maken ze die dan?'

'Geen idee. Het recept van de Londense snert is staatsgeheim. Daar wordt scherp op toegezien, hoor, door de binnenlandse veiligheidsdienst.'

Toen ik dat zei, van die veiligheidsdienst, zag je mijn vader een smuilend gezicht trekken. Stokkum straalde. Als vervuld van mooie herinneringen staarde hij voor zich uit, als wilde hij zeggen: 'Londen, tjonge, dát was me een tijd,' terwijl hij nooit ook maar een stap gezet heeft in Londen. Men zegt dat hij nauwelijks de poort uit komt, of hooguit om over de grens in België kruit en hagel in te slaan en er pruimtabak vandaan te smokkelen. Maar is dat wel zo? Wie durft dat met absolute zekerheid vol te houden? Ik niet. Voor mij is Stokkum op de eerste plaats Stokkum, maar hij staat ook voor iets anders, en dat iets is groot en

oud. Er zijn momenten dat Stokkum in mijn ogen plotseling tijdloos wordt, een bezoeker uit vervlogen tijden. De ene keer heeft hij iets van Don Quichot, dan weer van Mefistofeles. Of hij wordt een orthodoxe metropoliet. Of de reïncarnatie van Sint Christoffel. Hele eeuwen weergalmen in zijn haperende zinnen. Een antieke onderwereld hoor ik daarin. De troost die er van deze vocale hiaten uitgaat, kan elyseïsche vormen aannemen. En dus, als Stokkum de Styx heeft bevaren, de hel heeft bezocht en door het Elysium is gevlogen, waarom zou hij dan ook niet eens op Trafalgar_Square zijn pijpje hebben staan roken?

‘Ik ga nog maar weer ’ns om, Seefaert. Jaja...’

Honderden keren heeft hij dat gezegd, honderden keren de daad bij het woord gevoegd, en vanmorgen zei hij het weer, precies zo, op die toon, alsof hij met die aankondiging zijn tijd ver vooruit is of juist hopeloos achterloopt.

Intussen maakte ook mijn vader aanstalten voor vertrek. Hij had zijn rubberen laarzen al aan en tastte zijn zakken af of hij zijn sigarenkoker bij zich had. Het werk riep. Hij zou de bossen in gaan om er, gewapend met de teerkwast, bomen te merken die verzorging behoeven of aan de beurt zijn bij de houtkap. Hij knoopte zijn vest dicht – altijd weer datzelfde jagersvest. En natuurlijk had hij zijn bruine corduroy broek weer aan, zo’n artikel waarvan de pijpen boven de kuiten met riempjes omhoog worden gehouden. Altijd dié uitdossing, dag na dag, winter en zomer – in andere kleren zouden de mensen hem gewoon niet herkennen. Wordt er een enkele keer, bij officiële gelegenheden, van hem verwacht dat hij zijn opwachting maakt in een jacquet, dan moet hij gealarmeerde blikken pareren, waarbij hij zijn handen in de lucht steekt en roept: ‘Niet schieten, niet schieten, ik ben het!’

Een goed mens, pa Seefaert, charismatisch, iemand met

gezag. En denk erom, niet zomaar gezag, niet gezag van het soort dat angst inboezemt, maar gezag dat het personeel het gevoel geeft voor een goed doel te werken. Dat hij wat schrieltjes oogt, doet niets af aan het aanzien dat hij geniet, bij zijn zonen en het personeel niet minder dan bij de heren van de landbouwinspectie. De werklui schuwen én adoreren hem. Mijn vader kan een lokaal vol dronkenlappen binnengaan en op slag zijn ze stuk voor stuk nuchter.

Ja, pa is bosbouwer, eigenaar van Domeinen Seefaert, een van de laatste nog renderende houtproductiebedrijven ten lande, met percelen die zich tot ver over de Belgische grens uitstrekken. Maar ‘bosbouwer’ – die term dekt de som van zijn activiteiten maar zeer ten dele. Want naast een goeddeels aan de praktijk opgedane vakkennis en drie volwassen zonen bezit hij een ontembare werk-lust. Hij doet er van alles bij, handelt op papier in Portugees porselein, verhandelt Vlaams onroerend goed tegen Noorse kabeljauw. Daarnaast doet hij in aandelen en zit in raden en commissies, het liefst als het ook nog wat oplevert. En dat doet het – niets zo lucratief als het hebben van een ruime kennissenkring.

Je zou denken dat iemand als hij het algauw te hoog in de bol krijgt. Niets is minder waar. Met al zijn aanzien is hij altijd de eenvoud zelve gebleven. Van overdreven eerbeton moet hij dan ook niks hebben, van gevestigde meningen nog minder, meningen die mensen elkaar in valse eendracht nazeggen. Overigens, dat hij hecht aan eenvoud en bescheidenheid, is iets dat hijzelf ten stelligste zal ontkennen. Logisch, want als een zo begaafd en gefortuneerd iemand als hij van zichzelf ging beweren dat hij bescheiden is, zou dat neerkomen op hypocrisie. En hypocrisieten... Aan niets of niemand heeft hij een grotere hekel.

Het zal duidelijk zijn, mijn broers en ik zijn trots op vader en hij is trots op ons. Met Phill kan hij het best overweg, omdat die de oudste is en door hem wordt klaargestoomd om hem op te volgen als directeur en eigenaar. Maar ook Jefferson, zijn tweede zoon, die uiterlijk en qua karakter het meest op hem lijkt, heeft zijn sympathie. Hoe hij over mij denkt, of hij toekomst in me ziet als auteur, is een volstrekt gerechtvaardigde vraag die me volstrekt niet bezighoudt. Goed, ik heb wat verhalen gepubliceerd, een tweede boek is in de maak. Een vetpot is dat niet en pa weet dat en steekt me nu en dan wat toe, net genoeg om het leven te kunnen rekken, en te weinig om niet ook naar andere inkomsten te moeten omzien. Voor de rest laat hij me vrij.

Al met al een wijs man dus, vader Seefaert, toonbeeld van vrijzinnige vorming en moderniteit. Jawel, maar niet alles is halleluja, hoor. Pa heeft beslist ook zijn zwakke kanten. Zo houdt hij van een stevige borrel, van twee ook wel. Het is dat moeder de drankkast bewaakt, anders zou hij het wel weten. Een verontrustender trekje in zijn karakter is hem vermoedelijk in het bloed geslopen via de vrouwelijke lijn. Want mijn overgrootvader was met ene Deborah Cox getrouwd, een dame uit de betere Londense kringen. Vandaar dat de aandoening bij ons bekend staat als 'de Engelse ziekte'. Generaties van Coxen schijnen er last van te hebben gehad. Bij al te grote tevredenheid konden ze het ineens benauwd krijgen. Dan begonnen ze zichzelf te haten en alles weg te relativeren wat ze door de jaren met de grootste zorg hadden opgebouwd. Mijn vader ook – altijd even bezadigd en de zaken toegedaan, maar ineens laat hij de redelijke mens achter zich, laat zich door een zuiver gevoelsmatige onderstroom meesleuren en zegt de gekste dingen. Dat hij het van de pot gerukt